

V. Glushevsky, Y. Merzhynsky

PROSPECTS OF THE USE INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF FORMING EFFECTIVE ECOLOGICAL ECONOMICS POLICY OF REGION

The system of support making a decision processes of design effective policy of investing is developed, it is described functional structure. The methods of analysis and proper programmatic facilities are presented, that they will be realized at the decision of tasks by the ecologizations of investment activity of region, the decisions of which allow to form effective investment strategy of ecological economics development of region.

Keywords: information technologies, ecological economics efficiency, investment policy of region, ekonomiko mathematical design.

Матеріал надійшов 29.01.2013

УДК 330.101: [330.142.23:330.341.1]

Григор'єв Г. С.

ПОЛІТЕКОНОМІЯ АКАДЕМІЧНОГО КАПІТАЛІЗМУ: ФЕНОМЕН РОЗПОДІЛУ ПРАЦІ В НОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

У статті розглянуто теоретико-методологічні підходи до оцінки академічного капіталізму. Визначено особливості поглядів дослідників минулих часів та сьогодення на цю проблему.

Ключові слова: академічний капіталізм, класичні університети, комерціалізація освіти, інноваційний розвиток, міжнародний розподіл праці.

Постановка проблеми

Поглиблення глобалізаційних та інтеграційних процесів у світі призводить до перегляду ролі в сучасних внутрішніх та міжнародних суспільних відносинах одного з головних надавачів інформаційного продукту – вищих навчальних закладів. Прискорення процесу передачі інформації та все більша інформованість громадян є стимулом до зміни методики навчального процесу, при цьому цінність фундаментальних знань зростає, що призводить до підвищення рівня їх капіталізації.

Незважаючи на великі переваги світової системи освіти, базованої на фундаментальних знаннях, вона переживає період кризи та поступається прикладній системі. Реанімація такої системи вимагає інакше ставитися до цієї

проблеми, значних фінансових впливів та перебудови світового інституційного навчального простору.

Вступ

Ринкові трансформації в Україні та інших колишніх соціалістичних країнах призвели до появи болісного процесу відходу наукових та навчальних закладів від фундаментальних досліджень у бік прикладних, орієнтованих на бізнес. Цей процес зумовив появу двох принципово різних підходів щодо ролі згаданих вище інституцій у суспільно-економічному житті: перший підхід – збереження класичних університетів з ґрунтовною гуманітарною освітою та фундаментальними знаннями; другий підхід – переорієнтація освіти на потреби бізнесу та комерції-

алізація навчальних закладів. Обидва підходи мають право на існування, однак проблемою залишається, якою буде їх частка в системі науки та освіти, від чого залежить формування світоглядного мислення нації.

Неминучим наслідком комодифікації процесу навчання стає поглиблення галузевої спеціалізації навчальних закладів у системі національного та міжнародного розподілу праці. Про цю негативну особливість спеціалізації, у тому числі для освіти, згадував у своїх лекціях А. Сміт: «Розвиток промисловості й торгівлі несе в собі й низку негативних наслідків. По-перше, він звужує розумовий світогляд людей. Особливо це проявляється, коли вся увага людини спрямована на одну сімнадцяту частину булавки або одну вісімдесяту частину гудзика: таким є розподіл праці в цих виробництвах... Інший несприятливий наслідок полягає у сильній зневазі до освіти. У країнах не дуже заможних, де розподіл праці не є поглибленим, навіть пересічний носильник уміє читати і писати, оскільки ціна навчання є низькою. У заможних та промислових країнах розподіл праці, який зводить усі професії до дуже простих операцій, дозволяє займати дітей працею у дуже ранньому віці. У результаті діти залишаються без освіти. Освіта, яка знижує можливість отримати заробіток, є не дуже важливою, однак вона робить їм чудову послугу, а бажання отримати її є, безумовно, найбільшим нещастям. Однак процес навчання читанню і писанню відкриває перед ними благодійність релігії, як не лише перевагу бути благочестивим, але й привід для роздумів та умоглядів» [23]¹.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Термін «академічний капіталізм» (далі – а. к.) сьогодні вже не є принципово новим. Цю проблематику в різних ракурсах досліджували А. Сміт, Т. Веблен, С. Слотер, Г. Родс, Б. Кларк, А. В. Прохоров, Р. Пашов, Н. Ховри, А. І. Чумаченко та інші науковці.

Поняття «академічний капіталізм» виникло в ХХ столітті в США, коли університети отримали, згідно з Актом Бея-Дойля, право розпоряджатися інтелектуальною власністю, що виникла в процесі проведення наукових досліджень. Ідеться насамперед про ліцензування та про венчурне підприємництво, участь університетів у створенні нових бізнесів на базі винаходів [22, с. 24–26, цитується за: 4].

У науковий обіг поняття «підприємницький університет» (*entrepreneurial university*) увійшло у 1998 р. професор Каліфорнійського університету (США) Бертон Кларк, який опублікував книгу «Створення підприємницьких університетів: організаційні шляхи трансформації» [9, цитується за: [5, с. 179]]. У цій роботі він акцентував увагу на посиленні управлінського ядра, диверсифікації джерел доходу, розвитку гнучкої периферії через структури комерціалізації інтелектуального капіталу, створення загальноуніверситетської підприємницької культури [5].

Загалом а. к. можна тлумачити як процес комерціалізації та інноватизації наукових знань, отриманих вищими навчальними закладами у процесі проведення дослідницької роботи або викладання в новій економіці.

Поняття «нова економіка» увійшло в обіг, конкуруючи з «глобалізацією». Так, економічна доповідь президента США за 2001 рік розпочинається словами: «Радикальна трансформація американської економіки за останні вісім років дала підґрунтя багатьом спостерігачам вважати, що ми є свідками створення нової економіки» [13]. Нова економіка розглядається як така, що складається з фірм та галузей, які найтісніше пов'язані з революцією в цифрових технологіях та розвитком Інтернету. Стверджується, що з середини 80-х років ці революційні технологічні зміни поширилися та забезпечили підвищення продуктивності, стійке прискорення зростання економіки, зниження безробіття та інфляції, згладжування економічного циклу.

Таким чином, поняття «а. к.» виникло разом із поняттями «глобалізація», «нова економіка», «економіка знань». Зросла значимість університетів як джерел економічно цінних знань та інновацій, при цьому зменшилось державне фінансування, що змусило університети диверсифікувати шляхи отримання коштів [11].

Метою статті є політекономічна оцінка феномену «академічного капіталізму» в контексті його порівняльного аналізу з класичною вищою освітою та вироблення збалансованого підходу до проблеми комерціалізації освіти.

Невирішені частини проблеми

Останнім часом відбувається суттєве скорочення державних замовлень на розвиток фундаментальної науки, у тому числі у вищих навчальних закладах. Надзвичайно швидка комерціалізація вищої освіти є наслідком такого скорочення фінансування.

¹ Тут і далі перекладено автором статті.

Існує достатньо багато наукових робіт, присвячених цій проблематиці, однак дилема: «комерціалізація чи державна підтримка» залишається, незважаючи на законодавчу підтримку фінансування вищої освіти. Процес ринкової трансформації та відходу від планової економіки породив цілу низку наукових дискусій стосовно соціальної відповідальності держави та проблеми формування нею світоглядного мислення, свободи ринку та відповідної проблеми формування оптимальної ринкової поведінки для всіх членів суспільства. Питання вибору вектора розвитку академічних закладів залишається відкритим. Потребує наукового вирішення також проблема пільгового оподаткування підприємств, які взяли на себе зобов'язання фінансувати вищу освіту, і наукове обґрунтування зміни взаємовідносин між ринковими структурами та вищими навчальними закладами.

Основні результати дослідження

Аргументи проти комерціалізації вищої освіти. Сьогодні в розвинених країнах університети відіграють значну роль у житті суспільства, вже цілком і повністю залежного від наукових відкриттів, освіченості та професіоналізму. Так, у США більшість дослідників, які вивчають проблеми освіти, вважають сучасні університети центрами розвитку постіндустріального суспільства. Дійсно, на практиці виявляється, що бодай якихось серйозних змін у суспільстві неможливо досягти без попередньої трансформації у сфері освіти. З історії відомо, що певним чином орієнтована школа, і насамперед університет, разом з церквою відігравали вирішальну роль у консолідації та становленні існуючих сьогодні націй і держав. Великою є роль освіти у формуванні цінностей та ідеалів, у зміні уявлень про стандарти життя і стереотипів мислення. Саме освіта, і тільки вона, може підготувати людину до нових складних видів діяльності, до сприйняття нових цінностей та ідей [6].

Мета будь-якої освітньої системи полягає у формуванні такого практичного світогляду людини, який би краще поєднував її професійну діяльність з тими загальними світоглядними цінностями, які закладені в основу цієї системи [5].

Дослідники проблем сучасної філософії освіти, у тому числі й українські, погоджуються з тим, що головна мета освітньої діяльності повинна спиратись на принцип формування такої всебічно розвиненої людини, яка гармонійно поєднує особисті інтереси й високий професіоналізм із загальними цінностями та інтересами

(національними, загальнолюдськими тощо). Це і є найважливіший ідеал у філософії освіти сучасної України. Але, як і кожний ідеал, він не завжди збігається з реальними процесами освітньої діяльності [5].

Сучасні тенденції розвитку університетів стали наслідком так званої «другої університетської революції» (перехід від «гумбольдтівських» університетів до університетів нового типу), у результаті якої основним завданням університету, поряд з освітньою та науковою діяльністю, стало забезпечення внеску в економічний розвиток суспільства знань [7].

Відбувся перехід до неоліберальної моделі управління вищими навчальними закладами. Д. Саундерс вказує на те, що неолібералізм є «соціо-економічною теорією», за якою соціальні блага максимізуються нерегульованою поведінкою ринку. Відповідно, неолібералізм вигідний приватним власникам та багатонаціональним корпораціям, він встає над інтересами суспільства, намагаючись підпорядкувати усі дії правилам та наявному потенціалу ринку [20, цитується за: 14]. У західному світі, де лібералізм є політичною орієнтацією, позбавленою будь-якого економічного значення, цей термін тлумачиться інакше. Лібералізм бере свій початок з ліберальної економічної теорії Адама Сміта та Манчестерської школи XVIII століття і концентрується на принципі «laissez-faire» економіки та свободі ринку [20, цитується за: 17]. Представники нео, або апологети нових аспектів цього лібералізму, стали панівними у 80-х роках XX століття і більшою мірою зосереджені на індивідуумі та його правах власності у комбінації з інтенсивним нападом на державне втручання в ринкові процеси та рівнем прибутковості як кінцевої мети, забутої протягом 70-х та на початку 80-х років [20, цитується за: 16]. Неолібералізм ґрунтується на приватизації та комодифікації як засобі досягнення своїх цілей та намагається трансформувати або зруйнувати всі громадські простори та послуги [20, цитується за: 14].

Приватизація, комодифікація та загальна маркетизація вищої освіти явно або неявно обговорювалися багатьма науковцями, особливо Шейлою Слотер та Гарі Родесом [20, цитується за: 21 та 18], однак ці науковці не пов'язують радикальну реконструкцію вищої освіти з неоліберальною концепцією, за винятком базових змін у витратах на вищу освіту та зростаючих витрат студентів на навчання в коледжах [20]. Двома винятками можна вважати роботи [10; 12]. У роботі Х. Гіру «Занепад вищої освіти...» [10] розглядається потенційний ефект від руйнування системи освіти з

домінуванням неолібералізму. Робота Л. Левідова «Неоліберальний порядок денний для денної освіти» [12] має більш економічний характер щодо впливу на інституції вищої освіти; автор фокусує увагу на ролі університетів у неоліберальному світі та комодифікації освітнього продукту. Обговорюється роль студентів, які потрапили в пастку неоліберального світу [20].

Сьогодні світова освітня спільнота переживає певний період «американізації» вищої освіти. Ця проблема по суті була осмислена ще Т. Вебленом, зокрема, він вказував: «Щодо історичного родоводу американські університети, на відміну від своїх європейських колег, мають інше походження, хоча така різниця не має надто великого значення, як може здаватися на перший погляд. Метою заснування європейських (континентальних) університетів було професійне навчання, зокрема теологічне (та філософське) навчання. Американські університети історично виникли з американських коледжів, а останні розпочали свою діяльність переважно з професійного навчання, переважно навчаючи богослов'ю, і по-друге – викладацькій майстерності» [24].

Теорія академічного капіталізму розрізняє групи акторів: факультети, студентів, адміністрації та професійних науковців – як такі, що використовують різноманітні державні ресурси для створення нових знанневих мереж, які поєднують вищі навчальні інституції з новою економікою. Такі актори також використовують державні ресурси, щоб створити проміжні організації, які формують корпоративний сектор у межах університету, розвивають нові мережі та стають посередниками між приватним та громадським секторами і розширюють управлінські можливості для контролю нових потоків зовнішніх ресурсів, інвестицій у дослідницьку інфраструктуру для нової економіки та інвестування в інфраструктуру ринкових інституцій та послуг для студентів [21, с. 1].

Б. Кларк вказує на зростаючу незбалансованість між попитом на університетські послуги та можливістю відповісти на такі послуги в рамках традиційних форм. Незбалансованість як відповідь на існуючий попит може виникнути в суспільстві у всьому світі, особливо в державних університетах, які переважно підтримуються національними або регіональними міністерствами освіти чи освіти та науки. Наявні можливості обмежені недофінансуванням та негнучкими внутрішніми структурами, створеними в більш «прості» часи елітної вищої освіти. Таким чином існує

зростаюча інституційна недостатність, посилена загостренням інституційної неспроможності вирішити проблему.

Національні системи є недостатньо ефективним інструментом для реформування. Держава або інші головні спонсори не можуть реформувати університети. Лише самі університети здатні вжити відповідних заходів [9].

У 1918 р. Т. Веблен вказував на те, що «у будь-якій цивілізації можна знайти езотеричні знання. Предмет знань суттєво видозмінюється від однієї культури до іншої як за змістом, так і канонами істини та реальності, прийнятими адептами таких знань. Однак існує спільна особливість, яка притаманна всім цивілізаціям і стосується езотеричних знань. Спільним залишається збереження виокремленої групи адептів або фахівців – учених, теологів, геніальних людей, церковних служителів, шаманів, знахарів, тобто групи, яка найкраще відповідає конкретній ситуації» [24].

Сучасний менеджмент освіти лише посилює та інтенсифікує процес бюрократизації університетів, який полягає у тому, що освіта і наука набули жорсткої інституціалізованої форми. У результаті вчений значною мірою перетворився на службовця, функціонера і виявився інтегрованим у жорстку систему ієрархізованих відносин. Його компетентність стала визначатися не реальними досягненнями, а положенням у системі наукової ієрархії [5, с.176].

Аргументи на користь комерціалізації вищої освіти. Проте ідеалізувати класичні університети теж не варто. Е. Маццоліні вказує: думка про те, що комерційна конкуренція «забруднює» академічну науку, свідчить не лише про ідеалізоване майбутнє, але й про ідеалізоване відокремлення вищих навчальних закладів від ринку. Однак навіть університети минулого, які формально не підкорялися владі долара, були чітко структуровані за класовими та економічними факторами [15].

Вищі навчальні заклади повинні мати зиск з того, що навколо них працюють суб'єкти наукової сфери – мати можливість оновити лабораторну базу, продовжувати заохочувати науковців. Потрібно розуміти, що все це передовсім робиться, щоб кожен університет мав змогу розвиватися, проводити нові наукові дослідження, підвищувати якість своїх винаходів, а комерціалізація – це лише один з інструментів на шляху досягнення таких результатів [23].

Однією з найпоказовіших країн у світі у сфері впровадження інновацій сьогодні є Фінляндія. У доповіді Ілкка Коппінена відмічено, що «ака-

демічний капіталізм вважається як частиною ринкових операцій (патенти, спін-оффи), так і ринково-подібних операцій (гранти, дослідницькі операції) наукових установ та дослідницьких організацій для генерування зовнішнього фінансування» [11]. Спін-офф (англ. spin-off) – це певна творча ідея, інновація, яка має відгалуження від уже існуючих ідей або винаходів і має цілком самостійне застосування.

Також у доповіді зазначається: «засадничими частинами а. к. є ті мережі, практики та заходи, які стирають кордони між вищими навчальними закладами, ринками та державами. У Фінляндії зсув у бік а. к. спостерігався у 90-х роках і навіть раніше – у середині 80-х. Політика вищої освіти стала підпорядковуватися інноваційній політиці. Розвиток ринково-орієнтованої вищої освіти набув надзвичайно швидких темпів. Особливого значення набули підприємництво, менеджерський підхід, конкуренція, які фінансуються за результатами, безперервний контроль, боротьба за зовнішні джерела фінансування» [11].

На початку 2000-х років відносна частка бюджетного фінансування фінських університетів стабілізувалася на рівні 64–65 % оперативних витрат, був заснований офіс технологічних трансфертів. Усі фінські університети обов'язково мали запроваджувати інституційну патентну політику лише після набуття чинності в 2007 р. «Акта про винаходи в університетах».

Місією університетів стало також обслуговування соціального оточуючого середовища, що було закріплено в університетському законодавстві в 2004 р. У 2007 р. створено стратегічні центри науки, технологій та інновацій. Відбулася менеджеризація фінських університетів, прикладом якої стала імплементація, пов'язана із системою оплати праці, що базувалася на продуктивності, системі тайм-менеджменту та наскрізній системі контролю якості.

Ефективна форма співпраці між університетами та корпораціями визначається так: інновації = університети + корпорації = конкурентоспроможність [11].

Поглиблення міжнародного поділу праці призводить до необхідності кількісного вимірювання внеску тих чи інших навчальних закладів або країни в цілому у світовий випуск навчального та навчально-дослідницького продукту. У даному контексті мова повинна йти про міжнародну внутрішньогалузеву торгівлю послугами. Наприклад, Національний університет «Києво-Могилянська академія» є здобувачем гранту програми ЄС TEMPUS IV-5 та партнерською організацією міжнародного проекту «Інноваційні лабораторії: ви-

користання відкритих інноваційних навчальних платформ та дослідницької діяльності в освіті для підприємств з метою розширення участі та інноваційного потенціалу університетів у постсоціалістичних суспільствах» (ІННОЛАБ). Співпраця НаУКМА із західноєвропейськими та східноєвропейськими вищими навчальними закладами дозволить створити інноваційні лабораторії як інструмент реалізації науково-технічних розробок для їх комерціалізації у світовому економічному просторі. Інтерпретація показників експортної та імпоротної квоти та зовнішньоторговельної квоти за галузевою ознакою є загальними показниками. Специфічними можна вважати, наприклад, співвідношення класичної освіти до інноваційної, залучення викладацького складу до наукової діяльності тощо у міжнародному плані.

Одним з найважливіших показників залучення академічних закладів у міжнародний розподіл праці та спеціалізацію є академічна мобільність.

В останні десятиліття академічна мобільність у Європі та світі визнається одним з ефективних інструментів підвищення якості освіти.

Сьогодні процес інтернаціоналізації вищої освіти включає: студентську та викладацьку мобільність, реформу програм навчальних планів, співпрацю в науково-дослідній сфері через мережі та асоціації, відкрите та дистанційне навчання, регіональне і закордонне співробітництво інститутів, міжнародний поділ праці та інші види діяльності. Єдиний світовий освітній простір виражається насамперед у гармонізації освітніх стандартів, підходів, навчальних планів, спеціальностей у різних країнах світу [8].

Міжнародна мобільність зростає з кожним роком. До 2025 р. загальна кількість студентів у світі збільшиться з нинішніх 97 мільйонів до 260 мільйонів. А кількість іноземних студентів зросте за цей період до 7 мільйонів [8].

Тільки прямий економічний ефект від навчання одного іноземного студента (оплата навчання і витрати на проживання) для приймаючої країни оцінюється в діапазоні від 5 до 50 тисяч доларів. За оцінками експертів ЮНЕСКО, надання іноземним громадянам освітніх послуг стає одним з найприбутковіших видів експорту [8, цитується за: [1, с. 13].

Так, у США інтернаціоналізація освіти є вагомим чинником державної політики і стратегії університетів. Сукупні щорічні доходи США від підготовки іноземних студентів становлять не менше 14 млрд доларів, що є п'ятою за значимістю статтею експорту [11, цитується за: 2, с. 20]. Академічна мобільність часто підсвідомо розвиває в студентах певні якості: вміння

вибирати шляхи взаємодії з навколишнім світом; здатність мислити в порівняльному аспекті; здатність до міжкультурної комунікації; здатність змінювати самосприйняття; здатність розглядати свою країну в кроскультурному аспекті. Кроскультурний принцип мобільності формує такі якості, як: партнерство, солідарність, висока якість, доступність, ефективність в освіті [11].

Висновки та пропозиції щодо подальших досліджень

Суспільне значення а. к. зростає у період політики лібералізації економіки, послаблення державного контролю над нею, зменшення втручання в діяльність економічних суб'єктів та інституцій, що призводить до зниження фінансування навчальних закладів усіх рівнів та науково-дослідницьких інститутів. Академічні

заклади проходять процес маркетизації та втрачають свій статус класичних.

Неокласичне розуміння благ громадського вжитку ("public goods") припускає їх невичерпність для суспільства. Розвиток а. к. суттєво зменшує можливості надання таких благ. Жодний вищий навчальний заклад не може вважатися повністю класичним. Елементи ринку повинні бути присутні, оскільки йдеться про фінансове забезпечення їх існування. Сучасна світова система освіти перебуває в пастці неоліберального підходу, який руйнує громадський простір на користь приватної власності. Інтернаціоналізація освіти за сучасних умов призводить до необхідності пошуку ніші вищих навчальних закладів у світовій системі розподілу праці.

Кроскультурний обмін та підвищення академічної мобільності стирають кордони між класичним національним та глобальним вищим навчальним закладом.

Список літератури

1. Академическая мобильность в условиях интернационализации образования / В. А. Галичин, Е. А. Карпухина, В. В. Матвеев, А. П. Сугакова ; Центр мониторинга человеческих ресурсов Академии народн. хоз-ва при Правительстве Рос. Федерации. – М. : Университетская книга, 2009. – 460 с. – (Мониторинг. Образование. Кадры).
2. Арефьев А. Российские вузы на международном рынке образовательных услуг [Электронный ресурс] / А. Арефьев. – М. : Центр Социального Прогнозирования, 2007. – Режим доступа: <http://www.socioprognoz.ru/publ.html?id=12>. – Назва з екрана.
3. Комерціалізація наукових розробок вигідна університетам: [Електронний ресурс] / За матеріалами сайту «Освіта.уа». Дата публікації – 30.04.2013. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/news/35804/> – Назва з екрана.
4. Неборский Е.В. «Академический капитализм»: конфликт в инновационном процессе [Электронный ресурс] / Е. В. Неборский // Институт Экономики и Права Ивана Кушнера. – Режим доступа: <http://be5.biz/ekonomika/r2012/3318.htm>. – Назва з екрана.
5. Папов Р. Академічний капіталізм як руйнівна продуктивна сила в системі освіти [Електронний ресурс] / Р. Папов, Н. Ховрич // Філософія освіти. – 2009. – № 1–2 (8). – С. 174–183. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/philedu/2009_1_2/14.pdf. – Назва з екрана.
6. Прокопьев В. П. О признаках классического университета: [Электронный ресурс] / В. П. Прокопьев // Федеральный образовательный портал ЭСМ. – Режим доступа: <http://essosman.hse.ru/univman/msg/145147.html>. – Назва з екрана.
7. Прохоров А. В. Аксиологические особенности формирования имиджа университета в условиях глобализации и интернационализации: [Электронный ресурс] / А. В. Прохоров. – Режим доступа: http://andreyprokhorov.ucoz.ru/_id/0/7_65606973.pdf. – Назва з екрана.
8. Чумаченко А. И. Академическая мобильность – важнейшая составляющая интернационализации и модернизации высшего образования [Электронный ресурс] / А. И. Чумаченко // Электронный научный журнал «Труды МГТА». – Режим доступа: http://www.e-magazine.meli.ru/Vipusk_17/240_v17_Chumachenko.doc. – Назва з екрана.
9. Burton Clark R. Creating Entrepreneurial Universities: Organizational Pathways of Transformation. / Clark R. Burton // IAU PRESS, Published for the IAU PRESS PERGAMON. – TauPress: Elsevier Science, 1998. – 167 p.
10. Giroux H. A. Take back higher education: Race, youth, and the crisis of democracy in the post-civil rights era / H. A. Giroux, S. S. Giroux. – New York : Palgrave Macmillan. – 2004. – 336 p.
11. Kauppinen I. How to explain a shift towards academic capitalism? The perspective of multilevel social mechanism-based explanation: [Электронный ресурс] / I. Kauppinen // Nordic Conference on Higher Education and Research, Espoo. – February 9–10. – 2012. – Режим доступа: http://www.hanaholmen.fi/attachments/article/723/Kauppinen_Kaidesoja.pdf. – Назва з екрана.
12. Levidow L. Neoliberal agendas for higher education / L. Levidow // Neoliberalism: A Critical Reader. – Ann Arbor, MI: Pluto Press. – 2005. – P. 156–163.
13. Foster J. B. The new economy – myth and reality [Электронный ресурс] / J. B. Foster // Monthly Review. – 2001. – Vol. 11 (52). – Режим доступа: <http://monthlyreview.org/2001/04/01/the-new-economy>. – Назва з екрана.
14. Harvey D. A brief history of neoliberalism / D. Harvey. – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 247 p.
15. Mazzolini E. Academic Capitalism: Politics, Policies and the Entrepreneurial University. Book review [Электронный ресурс] / E. Mazzolini. – Режим доступа: <http://louisville.edu/journal/workplace/issue5p2/mazzolini.html>. – Назва з екрана.
16. O'Conner J. From welfare rights to welfare fights: Neoliberalism and the retrenchment of social provision [Электронный ресурс] / J. O'Conner. – Amherst : University of Massachusetts, 2002. – Режим доступа: [www.degruyter.com/../\\$002fj\\$002fjcc.2007.8](http://www.degruyter.com/./$002fj$002fjcc.2007.8). – Назва з екрана.
17. Palley T. I. From keynesianism to neoliberalism: Shifting paradigms in economics [Электронный ресурс] / T. I. Palley // Neoliberalism: A Critical Reader. – P. 20–30. – Ann Arbor, MI : Pluto Press, 2005. – Режим доступа: http://fpif.org/from_keynesianism_to_neoliberalism_shifting_paradigms_in_economics. – Назва з екрана.
18. Rhoades G. Academic capitalism, managed professionals, and supply-side higher education / G. Rhoades, S. Slaughter // Social Text 51. – Vol. 15, № 2. – 1997. – P. 9–38.

19. Rinne R. Searching for the rainbow: changing the course of Finnish higher education [Електронний ресурс] / R. Rinne // Reforming higher education in the Nordic countries: Studies of Change in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden. – Paris : International Institute for Educational Planning, 2004. – P. 89–135. – Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001390/139015e.pdf>. – Назва з екрана.
20. Saunders D. The Impact of Neoliberalism on College Students [Електронний ресурс] / D. Saunders // Journal of College and Character. – 2007. – Vol. 8, Issue 5. – 3 p. – Режим доступу: <http://www.degruyter.com/view/j/jcc.2007.8.5/jcc.2007.8.5.1620/jcc.2007.8.5.1620.xml>. – Назва з екрана.
21. Slaughter S. Academic capitalism and the new economy. Market, state and higher education / S. Slaughter, G. Rhodes. – Baltimore : The John Hopkinson University Press, 2004. – 342 p.
22. Slaughter Sh. Academic Capitalism: Politics, Policies, and Entrepreneurial University / Sh. Slaughter, L. Lesli. – Baltimore, MD. : The John Hopkins University Press, 1999. – 296 p.
23. Smith A. Lectures on justice, police, revenue and arms [Електронний ресурс] / Smith A. – Oxford.-Clarendon Press, 1896. – Режим доступу: <https://archive.org/details/lecturesonjustic00smituoft>. – Назва з екрана.
24. Veblen T. The Higher Learning In America: A Memorandum On the Conduct of Universities By Business Men [Електронний ресурс] / T. Veblen. – New York : B. W. Huebsch, 1918. – Режим доступу: <http://archive.org/stream/higherlearningin00vebluoft#page/n7/mode/2up>. – Назва з екрана.

G. Grygoriev

POLITICAL ECONOMY OF ACADEMIC CAPITALISM: DIVISION OF LABOUR PHENOMENON IN A NEW ECONOMY

The article deals with theoretical-methodological approaches to the assessment of academic capitalism. The views of scholars of the past and present on this issue are featured, as well as place of modern higher education in the international division of labor.

Keywords: academic capitalism, classical universities, commercialization of education, innovative development, international division of labour.

Матеріал надійшов 26.04.2013

УДК 339.743.4:053

Жук В. М.

АНАЛІЗ ВИНИКНЕННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ

Статтю присвячено проблемам гетерогенності перебігу валютної кризи в різних країнах і можливим методам виявлення періоду перебування країни в кризі залежно від рівня дестабілізації валютного ринку. Визначено дві групи (у кожній з 10 країн) з «м'яким» та «жорстким» перебігом кризи відповідно. Проаналізовано можливості інтерпретації і подальшого застосування результатів.

Ключові слова: курси валют, валютна криза, міжнародна економіка, індекс тиску на валютний ринок.

Постановка проблеми

Економічні прояви світової фінансової кризи 2008 року неоднорідні за своєю природою. Зокрема, серед країн Північної Америки, Євро-

пи та Азії, чії економіки внаслідок кризи тією чи іншою мірою зазнали несприятливих явищ, є такі, в яких криза вплинула на валютно-курсову стабільність, і такі, в яких криза розгорталася переважно як феномен банківського кредитного